

”KULTAOMENOITA HOPEAMALJOISSA”

Sananlaskukortit ryhmätoimintaan

Rea Skog

Heli Tuokkola

Opinnäytetyö

syksy 2016

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosionomi-diakoni (AMK)

TIIVISTELMÄ:

Skog, Rea & Tuokkola, Heli. Sananlaskukortit – Ryhmätoimintaan
Oulu, syksy 2016, 30 s., 1 liite. Diakonia-ammattikorkeakoulu, Diak Oulu. Sosi-
aalialan koulutusohjelma, sosionomi (AMK) + Diakonin virkakelpoisuus

Opinnäytetyömme tavoitteena on luoda sananlaskukortit seurakuntien sekä so-
siaali- ja terveysalan toiminnallisten ryhmien käyttöön. Tuotteen tarkoituksena
on herättää keskustelua, synnyttää kysymyksiä sekä tuottaa iloa ja oivalluksen
hetkiä sananlaskukorttien äärellä.

Sananlaskukorttien lisäksi työhömmä kuuluu kirjallinen raportti, joka pitää sisäl-
lään teoriaosan, prosessikuvauksen, markkinointisuunnitelman sekä ohjeen
korttien käytöstä ryhmätoiminnassa.

Opinnäytetyö on ollut dialoginen prosessi. Työn suunnittelu, toteuttaminen,
tuotteistaminen ja arviointi ovat tukeneet ammatillista kasvuamme rakentavassa
vuoropuhelussa yhteisellä matkallamme sananlaskujen polulla.

Valmiin tuotteen markkinoinnista ja myynnistä vastaamme itse.

Jatkotutkimushankkeena on kehittää uusia tuotteita samalle tuotemerkillä.

Asiasanat: ryhmätoiminta, yhteisöllisyys, osallisuus, kontekstuaalisuus, sanan-
laskut

ABSTRACT OF THESIS

Skog, Rea & Tuokkola, Heli.

30 p., 1 appendix. Language: Finnish. Oulu, autumn 2016.

Diaconia University of Applied Sciences, Degree programme in Social services.

Degree: Bachelor of Social Services.

The objective of the thesis was to create so called proverb cards to be used in congregations and social and healthcare functional groups. The purpose of the cards is to generate discussion, create questions, and bring joy and moments of insight amongst the players.

The thesis includes the proverb cards and a written report. The report consists of a theory part, description of the process, marketing plan and instructions on how to use the cards in group activities.

The thesis was a process of dialogue. The planning, implementation, productization and evaluation of the work supported the authors' professional growth in constructive dialogue.

The marketing and selling of the finished product will be done by the authors.

A further research project will be developing new products for the same trademark.

Key words: group activity, community, participation, contextuality, proverb

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT	7
2.1. Toimiva ryhmäohjaus	7
2.2 Osallistuva oppiminen	7
2.3 Yhteisöllisyys ja vuorovaikutus	9
2.4. Sananlaskut raamatussa ja kansanperinteessä	11
2.5. Kontekstuaalinen raamatuntulkinta	12
2.6 Aiemmat tutkimukset	13
3 TAVOITE.....	14
4 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN.....	15
4.1. Suunnitteluvaihe.....	15
4.2 Sananlaskuaineiston valinta	16
4.2. Sananlaskukorttien ohje	17
4.3. Korttien työstäminen.....	18
4.4 Kokeiluvaihe	19
5 MARKKINOINTI	21
5.1. Markkinoinnin määritelmä.....	21
5.2. Markkinoinnin tavoite.....	21
5.3. Markkinointisuunnitelma	22
7.1. Eettisyys ja luotettavuus	24
7.2. Ammatillinen kasvu	26
LÄHTEET	28
LIITTEET	30

1 JOHDANTO

”Opettakoot ne viisautta, kasvattakoot ymmärtämään ymmärryksen sanat, johdattakoot hyvään tietoon, oikeudentuntoon ja rehtiin mieleen. Kokemattomat saakoon niistä viisautta, nuoret tietoa ja harkintaa”. Näillä sanoilla alkaa Raamatussa sananlaskujen kirja luku yksi.

Sananlaskut ovat ikiaikaisia, mutta aina ajankohtaisia. Osa niistä elää arkikielessämme ja ovat osa kulttuuriperimäämme. Sanalaskuja voidaan tarkastella historiallisessa kontekstissa tai nykyisyyden valossa. Niiden tarkastelu avaa Raamattua ihmisen arjen tasolle. Tässä on niiden lahja myös nykyihmiselle; Mitä sanalaskut kertovat meille tänään?

Ajatus opinnäytetyömme aiheeksi syntyi perheen pitkällä automatkalla. Aloimme pelinomaisella tavalla pohtia sananlaskuja. Jokainen sai kertoa, mitä sananlasku hänelle kertoo, mitä se voisi tarkoittaa ja kenelle se on tarkoitettu. Kaikki saivat vastata, eikä väärää vastausta ollut. Sananlaskut herättivät keskustelua, ihmetystä, iloa ja koskettavia keskusteluita aikuisten ja lasten kesken.

Myöhemmin olemme kokeilleet sananlaskujen käyttöä ryhmätoiminnassa seurakunnan eläkeläisten leirillä, Merimieskirkon vapaaehtoisten kanssa sekä aikuisten kehitysvammaisten viriketoiminnassa. Kaikissa näissä toiminnallisissa ryhmissä on sananlaskut otettu vastaan ilolla ja niistä on riittänyt keskusteltavaa itse toiminnallisen tuokion jälkeenkin. Nämä kokeilut vakuuttivat meidät sananlaskukorttien käyttökelpoisuudesta ryhmätoiminnassa.

Opinnäytetyön viitekehyksenä on sosiokulttuurinen teoria, jonka mukaan yksilön toimintaa ryhmässä tarkastellaan vuorovaikutuksen ja osallisuuden näkökulmista. Teoriaosiossa tarkastelemme osallisuutta ja vuorovaikutusta, ryhmäohjausta sekä niitä positiivisia pedagogisen viihtymisen elementtejä, jotka edesauttavat hyvän ryhmässä toimimisen käytänteitä. Lisäksi teoria käsittää Raamatun sananlaskujen ja kansanperinteen pohjalta syntyneiden sananlaskujen määrittelyä.

Opinnäytetyömme on tuote, jonka tuotteistamisen apuna on markkinointisuunnitelma. Valmis työ sisältää kirjallisen raportin lisäksi Sananlaskukortit ohjeineen.

2 TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT

2.1. Toimiva ryhmäohjaus

Toimivan ryhmän vuorovaikutus on riittävän avointa, monipuolista ja rakentavaa. Ryhmän jäsenet ovat sitoutuneita yhteisten pelisääntöjen noudattamiseen. Kaikkia ryhmän jäseniä kuunnellaan, otetaan huomioon ja rohkaistaan osallistumaan. Parhaimmillaan ryhmä voi toimia peilinä ja voimaannuttaa. Voimaantuminen lähtee yksilöstä itsestään. ”Minä” olen joku aina suhteessa ”muihin”. Ryhmässä voi löytää oman itsensä erityisyyden ja yksilöllisyyden.

Jokaisessa ryhmässä on kaksi puolta, näkyvä ja näkymätön. Näihin liittyy yksilön ja ryhmän prosessit. Toiminnallisilla menetelmillä voidaan tukea molempia prosesseja ja tehdä näkymätön näkyväksi. Yksilöt työskentelevät toiminnallisella- ja psykologisella tasolla. Toiminnallisella tasolla tarkoitetaan asiakeskeistä eli näkyvää puolta. Psykologisella tasolla tarkoitetaan näkymätöntä puolta. (Karhu i.a.)

Oman keskeneräisyyden tunnistaminen ja tunnustaminen edellytetään ryhmäohjaajan kehittymiseen. Hänen tulee hyväksyä itsensä ja vapautua täydellisyyden ja kaikkivoipaisuuden harhasta. Ohjaaja saa ja tulisikin olla oma itsensä. Näin ryhmän jäsenet vapautuvat myös omista rooleistaan. Toimivalla ohjauksella saadaan ryhmän jäsenet keskustelemaan keskenään. Ohjaajan tehtäväksi jää keskustelun pitäminen aiheessa. (Karhu i.a.)

2.2 Osallistuva oppiminen

Opinnäytetyömme viitekehyksenä on sosiokulttuurinen teoria, jossa yksilön toimintaa ryhmässä tarkastellaan vuorovaikutuksen ja osallisuuden näkökulmista. Sosiokulttuurisen teorian mukaan oppimisessa ja oppimistilanteissa keskiössä on osallistuminen yhteisön toimintaan. Oppiminen nähdään osallisuutena yhteisön sosiaaliin toimintoihin ja käytäntöihin vuorovaikutuksellisin menetelmin. (Lave & Wenger 1991.)

Osallisuus nähdään prosessina, jossa ihminen rakentaa identiteettiään suhteessa yhteisöönsä. Osallisuus toteutuu aktiivisena toimintana ja osallistumisena yhteisöllisissä vuorovaikutustilanteissa. (Wells, 1999.) Sosiokulttuurinen lähestymistapa tunnustaa yksilön kokemukset, kiinnostuksen ja uteliaisuuden oppimista ja ryhmän vuorovaikutusta tukevinä asioina.

Osallisuus on lähimmäisyyden toteutumisen edellytys. Latvus toteaa Matkakatekismuksessaan seuraavaa.

”Ihminen kuolee jos jää yksin.

Elämän olemassaolo edellyttää toisten kanssa toimimista, vuorovaikutusta ja yhdessä oloa. Henkisen ja kaikenpuolisen hyvinvoinnin kannalta yksin jääminen on vahingollista.

Asettuminen toisen ihmisen tilanteeseen avaa silmät näkemään, että minun saamani valta, asema, vauraus ja elämisen hyvä eivät välttämättä ole samantaisia toisen ihmisen elämässä. Lähimmäinen ei ole ensi sijassa asiakas, kilpailija, käännytettävä tai vihollinen vaan ihminen, Jumalan kuva – siinä missä minäkin.”

Ryhmätoiminnan ohjaajan tueksi Matkakatekismuksesta (2015) löytyy merkityksellinen teksti:

”Jumala kutsuu meitä kahdensuuntaiseen matkatoveruuteen – tukemaan, rohkaistamaan ja kulkemaan rinnalla, mutta myös tuettavaksi, rohkaistavaksi ja rinnalla kulkemaan.”

2.3 Yhteisöllisyys ja vuorovaikutus

Tässä osiossa perehdytään yhteisöllisyyteen. Viitekehyksenä ovat yhteisöllisen pedagogiikan periaatteet ryhmätoiminnassa. Yhteisöllisyyteen tarvitaan tämän teorian mukaan kaikkien mahdollisuutta osallistua. (Raina & Haapaniemi 2007, 74.) Lisäksi sivuamme pienryhmämuotoisen toiminnan vahvuuksia yhteisöllisyyden ja vuorovaikutuksen vahvistamisessa sekä pedagogisen viihtymisen elementtejä. Vuorovaikutuksen kannalta tarkastelemme ryhmätoiminnan kannalta keskeisiä vuorovaikutuksen tasoja.

Yhteisöllisyyteen ei löydy yhtä oikeaa määritelmää. Yhteisöllisyydellä voidaan tarkoittaa sujuvaa yhteistä tekemistä ja toimimista. Tavallisesti lopputuloksena syntyy jotain uutta. Hyvään ja toimivaan yhteisöön voi sujuvasti liittyä uusia jäseniä. Yksilö tuntee itsensä tarpeelliseksi, hyväksytyksi ja arvokkaaksi kuuluaan johonkin yhteisöön. Yhdessä oppiminen ja osaamisen jakaminen lisää luottamusta ja yhdessä luomisen ilmapiiriä. Yhteisö voi kohdata muutokset mahdollisuutena. (Yhteisöllisyys i.a.)

Vuorovaikutuksella on maaginen voima, joka yhdistää ihmisiä. Yksilöt rakentuvat vuorovaikutuksessa ryhmäksi. Vuorovaikutuksen avulla ryhmän jäsenet tutustuvat toisiinsa ja oppivat luottamaan. Näiden avulla rakennetaan ja ylläpidetään ryhmän yhteisiä merkityksiä, tavoitteita ja tarinoita. (Kansonen 2013.)

Onnistuneen ryhmätoiminnan periaatteena on toimiva vuorovaikutus ohjaajan ja ryhmän sekä ryhmän jäsenten välillä. Haapaniemi ja Raina puhuvat ryhmätoiminnan pedagogisen viihtymisen elementeistä. Näitä peruselementtejä on kolme; Turvallisuus, uteliaisuus ja vuorovaikutus. Toteutuessaan nämä avaavat ryhmän toimimaan keskinäisen luottamuksen ja hyväksynnän hengessä. (Haapaniemi & Raina 2014, 76)

Oppimiselle suotuisassa ympäristössä toteutuvat onnistuneesti turvallisuus, uteliaisuus ja vuorovaikutus. Näitä elementtejä Haapaniemi ja Raina nimittävät pedagogisen viihtymisen kulmakiviksi. Turvallisuuteen vaikuttaa toimintaympäristön ja tilan kokeminen mielekkäänä ja toimintaa tukevana. Ryhmän ohjaajan ja osallistujien välinen kiinnostus ja kiintymys lisäävät turvallisuuden kokemista ryhmätoiminnan aikana. Keskeisintä turvallisen toiminnan kokemisessa on luottamuksellinen ja hyväksyvä ilmapiiri. Utelaisuutta edistävät ryhmäläisten kiinnostus käsillä olevaan toimintaan sekä ihmisessä sinällään oleva luontainen uteliaisuus eli halu kuulla, kokea ja olla mukana uudessa ja innostavassa. Ryhmän vuorovaikutus on toiminnassa ensiarvoisella tavalla tärkeää. Ryhmätoiminnassa toteutunut oikea-aikainen, kahdensuuntainen vuorovaikutus lisää turvallisuuden ja luottamuksen ilmapiirin lisäksi osallisuuden kokemista.

(Haapaniemi & Raina 2014, 76 - 77)

Pienryhmätoiminta tarjoaa paremmat mahdollisuudet vuorovaikutuksen ja osallisuuden onnistumiselle. Pienemmässä ryhmässä ryhmäläinen tulee paremmin huomioiduksi ja kuulluksi ja ohjaajan suhde ryhmän jäseniin henkilökohtaisemmaksi kuin suuressa ryhmässä. Lisäksi ryhmän sisäisten ristiriitojen sekä mahdollisten negatiivisten ryhmäroolien ilmeneminen lieventyy. (Haapaniemi & Raina 2014)

Pienryhmätyöskentelyn vahvuuksia on lukuisia. Pienessä ryhmässä yksilöllä on mahdollisuus henkilökohtaisen vuorovaikutustilanteiden myötä lämpöön ja tukeen, mahdollisuus tulla kuulluksi ja nähdäksi ajatuksineen, tunteineen ja mielihiteineen. Osallistuminen pienessä ryhmässä keskusteluun ja toimintaan on useimmille meistä vähemmän jännittävää kuin suuressa ryhmässä. Henkilökohtainen ryhmään sitoutuminen ja muiden ryhmäläisten tutuksi tuleminen lisäävät pienryhmätoiminnan onnistumisen mahdollisuuksia. Pienryhmä toimii vuorovaikutustilanteissa sanallisen ja sanattoman viestinnän keinoin ryhmän toimintaa kontrolloiden ja sen päämäärää edistäen. Pienryhmä pyrkii ryhmädynamiikkansa perusteella yksimielisyyteen tai konsensukseen ja pyrkii välttämään ristiriitaa ryhmän ja ohjaajan sekä ryhmän jäsenten välillä.

Ryhmän rakentavan hengen luomiseksi ja kaikkien ryhmäläisten osallisuuden toteutumiseksi olisikin järkevää aloittaa ryhmän toiminta sen alkuvaiheessa pari-työskentelystä, neljistään työskentelystä ja laajentaen koko ryhmän yhteiseksi. (Haapaniemi & Raina 2014)

Tässä kohtaa huomattavaa on se, että ei liene edellä kuvatun perusteella satumanvaraista erilaisten neuvostojen, hallitusten ja työryhmien koon rajoittuminen noin kahdeksaan henkilöön. Voidaan olettaa, että myös päätöksentekoon osallistuvien ryhmien työskentely helpottuu ryhmäkoon pysyessä pienryhmätasolla.

2.4. Sananlaskut raamatussa ja kansanperinteessä

Raamatun sananlaskut sijoittuvat Vanhan Testamentin viisaukskirjallisuuteen. Sen katsotaan sisältävän yleisitämaista viisautta usean eri kirjoittajan toimesta. (Vanha Testamentti i.a)

Sananlaskujen kirja sisältää 915 sananlaskua, joiden kirjoittajia ei voida varmuudella nimetä. Kuningas Salomon arvellaan olleen useimpien kirjoittajana tai sanelijana. Muina kirjoittajina pidetään Massan kuningas Lemuelia, jonka tosin on myös esitetty olleen kuningas Salomon salanimi. (sananlaskut i.a)

Sananlaskujen kirjan ensimmäiseen lukuun kirjattu tarkoitus on ohjata ihmistä ytimekkäällä tavallaan oikeaan elämään ollen opettamassa viisautta, ymmärrystä, oikeaa tietoa, oikeudentuntoa ja rehtiä mieltä. (San.1: 1 – 3)

Kansanperinteen sananlaskut määritellään Elias Lönnrotin toimesta näin:

”Kaiken sananlaskuin rajoittamisen sananparsihin, sananpolvihin, sananmutkihin, vertauksiin j.n.e. luulemma soveliaaksi työksi sille, jolla muuta työtä ei ole.” (Lönnrot, 1981, 8)

Granbom-Herranen osuu ytimeen Pro-gradu tutkielmassaan luonnehtiessaan sananlaskujen määrittelyä yleisen tunnettuuden, yleisen ymmärrettävyyden ja yhteisen, alun perin kielellisen perinnön pohjalta. Hänen mukaansa sananlaskut siirtyvät sukupolvelta toiselle nykyään puhutun ja kirjoitetun tekstin avulla. Ne myös elävät ihmisen mukana halki elämän, toimien sanoittamassa ja maustamassa elämän arkea. Sananlaskut ovat myös osa kasvatuspuhetta. (Granbom-Herranen, 61 – 63)

Entisajan sanalaskuissa elämänhallinnan kuvaus, joissa välittyy arkinen työnteke ja ahkeruus eivät enää kuulu nykypäivän ihanteisiin. Nykyään se on enemmänkin nopea oikotie päämäärään. Helppous, viihtyminen ja mielihyvä ovat tärkeimpiä tavoitteita. Oppimisen tulisi myös tapahtua kivuttomasti, ns. jännittävää ongelmien ratkomista ja joustavaa liukumista asiasta toiseen. Jos näin ei tapahdu henkilössä itsessään tai oppimisen strategiassaan on jotain vikaa.

Nöyrä ihmisihanteena ei myöskään ole tavoittelemisen arvoista nykyihmiselle. Ennen hyvinkin arvostettu ominaisuus on nykyään piirre, josta pitäisi päästä eroon. Eipä taida löytyä enää vanhempia, jotka kasvattavat lapsiaan nöyryyteen, vaikka sellaisellekin saattaisi nykypäivänä olla joskus käyttöä. (Tiina Keltinkangas-Järvinen, 38 ja 40)

Sananlaskut ovat tänäkin päivänä sanoittamassa yhteisöjemme asenteita. Sananlaskut herättävät huomiota julkisessa käytössä, mediaotsikoiden yhteydessä sekä huumorinsa avulla. Sananlaskut muuntuvat käyttäjiensä tarpeisiin nykyäikää vastaaviksi vaikkapa seuraavasti:

”Konstit on monet, sano akka kun kissalla pöytää pyyhki.

- Vaihtelu virkistää, sano kissa kun akalla pöytää pyyhki.”

2.5. Kontekstuaalinen raamatuntulkinta

Pyhät tekstit avautuvat meille tulkinnan avulla. Maailma jossa elämme tänään, on erilainen kuin se oli tekstien kirjoittamisen aikaan. Tämän vuoksi on oleellista tehdä tulkintaa. Tulkinnan avulla teksti mukautuu sisällöltään uuteen aikaan ja uusiin tilanteisiin. (Räisänen 2006, 17)

Sananlaskujen ja Vanhan testamentin tekstien kohdalla on tekstiä tarkasteltava kriittisestikin. Parhaiten se voi toteutua hyväksyvässä ympäristössä yhteisesti toisten lukijoiden kanssa. (Räisänen 2006, 231)

Kontekstuaalinen raamatuntulkinta määritellään tarkoituksena tuoda esiin niitä asioita, jotka kertovat lukijan asettumisesta tähän hetkeen. Kyse on lukijan kontekstista. (Latvus, 2002)

Kontekstuaalisen tulkinnan mukaan tekstin selittäminen ja sen merkityksien antaminen on aina ympäristöönsä sidottua. (Rhoads 2005, 13)

Merkityksen muodostumiseen vaikuttavat lukijan sukupuoli, ikä, talous, poliittinen näkemys, koulutus, ammatti, työ, terveys, uskonto, perhe, suku sekä seksuaalinen identiteetti. (Rhoads, 2013)

Kontekstuaalisen raamatuntulkinnan piiriin kuuluu tekstien tulkitseminen erilaisen teologisten suuntausten valossa. Esimerkiksi vapautuksen teologiassa huomio kiinnittyy heikommassa asemassa oleviin ihmisiin ja yhdenvertaisuuden tiellä olevien esteiden voittamiseen. (Latvus, 2002)

2.6 Aiemmat tutkimukset

Päivi Löytty on sananlaskujen sillalla opinnäytetyössään, joka käsittelee sananlaskuaineiston käyttöä maahanmuuttajien kanssa tehtävässä työssä. (Löytty, 2013) Johtopäätöksissään hän toteaa sananlaskujen olevan käyttökelpoinen apuväline erilaisia ihmisiä yhdistävänä tekijänä. Työssä todetaan sananlaskujen käytöllä olevan osallisuuden kokemiseen myönteinen vaikutus.

Ihmiskeskeisen pelisuunnittelun tutkimuksessa korostetaan osallistujan kokemusta osallistumisen aikana. Itse tekninen tapahtuma on toisarvoinen osallistujan kokemuksesta syntyvän muiston rinnalla. (Hujala, 2011,39)

Kansanperinteen sananlaskuja on tutkittu kontekstuaalisella otteella Granbom-Herrasen väitöskirjatutkimuksessa. Raamatun kontekstuaalinen tulkinta ja kansanperinteen sananlaskujen kontekstuaalinen tulkinta voivat siis ilmetä samalla tavalla, samankaltaisesta tulkitsemisen tarpeesta ja kontekstista käsin. (Granbom-Herranen, 2008)

Edellä kuvatun perusteella käsityksemme Sananlaskukorttien tarpeellisuudesta osallisuuden ja ryhmätoiminnan vahvistamiseksi sai tukea. Lisäksi havaitsimme saman, kontekstuaalisen tulkinna mahdollisuuden kattamaan koko sananlaskuaineistoa, nousevatpa ne sitten Raamatusta tai kansanperinteestä.

3 TAVOITE

Opinnäytetyömme tavoitteena on luoda sananlaskukortit työkaluksi seurakunnan sekä sosiaali- ja terveysalan toiminnallisten ryhmien käyttöön. Halusimme tehdä opinnäytetyön, jonka tuotos on konkreettinen ja käyttökelpoinen työelämässä. Sananlaskut pitävät sisällään opetuksia ja neuvoja lyhyessä ja ytimekkäässä muodossa. Ne puhuttelevat ihmistä eri tavoin elämänvaiheitten aikana. Sananlaskupelissä on tarkoitus herättää keskustelua, synnyttää kysymyksiä, tuottaa iloa ja oivalluksen hetkiä ryhmätoiminnassa.

Tavoitteena on tuotteistaa sananlaskukortit myytävään muotoon markkinointisuunnitelman avulla. Opinnäytetyön kiireellisestä aikataulusta johtuen työstimme valmiiksi prototyypin, joka on esillä ja kokeiltavana julkistamisseminaarissa. Varsinaisen myynti- ja markkinointityön aloitamme loppuvuodesta 2016, jolloin tuote on valmis myytäväksi ja tarkoituksenmukainen markkinointikanava on varmistunut.

4 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN

4.1. Suunnitteluvaihe

Opinnäytetyömme lähtökohtana on ollut tutustuminen sananlaskuihin ja sananparsiin Raamatun ja kansanperinteen sananlaskuaineiston sekä aikaisemman tutkimustiedon pohjalta. Olemme käyneet monipuolista keskustelua tuotteemme tarkoituksesta, näkemyksistämme ryhmätoiminnan toteuttamisesta sekä itse korttien ulkoasun ja peliohjeen laatimisesta.

Keskustelumme auttoi meitä yhteiseen ymmärrykseen siinä, että on hyödyllisempää tuotteistaa sananlaskukortit pelin sijaan. Tämän perusteena on se, että korttien käyttö ryhmätoiminnassa perustuu tasa-arvoiseen vuoropuheluun ja tavoitteena on herättää keskustelua ja tukea ryhmän luottamusta ja keskinäistä vuorovaikutusta. Pelaaminen herättää mielikuvan kilpailusta, eikä tässä toiminnassa ole tarkoitus julistaa voittajia tai häviäjiä.

Pohdimme paljon korttien teemoittamista aihealueittain. Aluksi ajattelimme, että kortit teemoitetaan viiteen sisällöltään yhtä suureen osaan. Kansanperinteen ja Raamatun sananlaskut ovat sellaisinaan mukana näissä osioissa eivätkä siis erillisiä ryhmätoiminnan osia. Prosessin aikana luovuimme aineiston tiukasta teemoituksesta. Kortit ovat aiheiltaan tasa-arvoisesti käytettävissä kaikessa ryhmätoiminnassa sellaisinaan. Tämä avoin toteutus jättää tilaa ohjaajalle käyttää korttiaineistoa luovalla ja uusiutuvalla tavalla. Tämä antaa mahdollisuuden tarkastella sananlaskuja yhtenäisellä periaatteella, jossa Raamatun ja kansanperinteen sanat puhuttelevat meitä samalla tasolla.

Korttien prototyypin materiaalit on saatu lahjoituksena. Korttien sananlaskut kirjoitetaan ja tulostetaan värilliselle paperille. Kortin toiselle puolelle tuleva jalan jälki tulostetaan valkoiselle paperille. Käsittelykestävyyden takaamiseksi kortit laminoidaan. Teimme prototyypit itse.

Korttien ulkoasu pohjautuu yksinkertaisuuteen ja kuva-aiheena taustapuolella oleva vauvan jalan painokuva symboloi elämän matkalla olemista. Tällä yhteisellä matkalla sananlaskujen äärellä voimme jakaa hetken yhteistoiminnassa toistemme kanssa.

Toteutamme pelin markkinointisuunnitelman pohjalta. Tuotekehityksestä ja korttien ulkoasun suunnittelusta suurempi vastuu oli Rea Skogilla, koska hänellä on taidealan pohjakoulutus ja vankka osaaminen suunnittelutyöstä oman yritystoimintansa kautta. Sananlaskukortit valmistuivat elokuun 2016 aikana.

4.2 Sananlaskuaineiston valinta

Toteutimme sananlaskukortit Raamatun sananlaskuihin ja kansanperinteen sananlaskuihin perehtyen. Pyrimme valitsemaan moneen erilaiseen elämänvaiheeseen liittyviä sananlaskuja mahdollistaen korttien käytön mahdollisimman monenkirjavalle käyttäjäkunnalle sopivaksi. Ryhmätoiminnassa Raamatun ja kansanperinteen sananlaskut toimivat toisiaan tukevinä elementteinä.

Aineisto sananlaskujen osalta on laaja. Koimme suorastaan runsaudenpulaa aineiston äärellä. Sananlaskut ovat kaikkien kansojen yhteistä perintöä ja kumpuavat ikiaikaisesta tarpeesta ohjata, neuvoa, varoittaa tai perustella. Huumorilla ja liioittelulla on tässä aineistossa oma roolinsa. Sananlaskujen äärellä viihtyy ja ne osoittavat tarkalla tavalla itseemme ja elämäntapaamme tänäkin päivänä.

Teoreettinen aineistomme on suhteellisen suppeaa, mutta katsomme sen antavaan riittävän tiedon sananlaskuista sekä niiden tulkinnasta, ryhmätoiminnasta, osallisuudesta ja vuorovaikutuksesta sekä näiden tukemisesta. Kontekstuaalinen raamatuntulkinta on keskeisellä paikalla varsinaisen tuotteen valmistuessa käyttöön. Mielestämme kontekstuaalisuus avaa näköalaa myös kansanperinteestä nousevaan sananlaskuaineiston tuomiseksi tähän päivään.

Työkokemuksemme tukee sananlaskukorttien suunnitteluosaamista ryhmätoimintaa varten. Meillä on kokemusta sekä ryhmätoiminnan toteuttamisesta päiväkodissa, seurakunnassa, kansalaisopistossa, päivätoiminnassa ja harrastusryhmissä että suunnittelu- ja markkinointiosaamista yrittäjyytemme pohjalta.

Teoreettinen aineisto oli varsin mielekästä työstettävää ja oli tukemassa jo käytännössä vahvistuneita ajatuksiamme siitä, mikä ryhmätoiminnassa on olennaista.

Aineiston valinnan perustana ovat myös ennalta tehdyt kokeilut sananlaskujen käytöstä ryhmätoiminnassa. Olemme kokeilleet sananlaskukorttien käyttöä alustavasti omassa perheessä, eläkeläisten leirillä, vapaaehtoispalaverin osana sekä vammaistyössä aikuisten kehitysvammaisten kerhossa. Kokeiluista innostuneina päätimme ryhtyä työstämään aihetta opinnäytetyötämme varten.

Teknisesti sananlaskuaineiston lukeminen ja sananlaskujen valinta oli tarkoituksenmukaisinta ja helppolukuisinta tablettitietokoneen äärellä. Saatoimme samanaikaisesti tarkastella aineistoa ja keskustella valittavista sananlaskuista jopa puhelimitse. Lisäksi tietokoneen näytöllä tekstit asettuivat paremmin luettaviksi sananlasku sananlaskulta.

4.2. Sananlaskukorttien ohje

Laadimme ohjeen sananlaskukorttien käytöstä ryhmätoimintaan. Ohje sisältää idean variaatioineen, joka liitetään varsinaiseen tuotteeseen. Ohje on yhden sivun mittainen. Haasteena ohjeen laatimisessa oli idea itse ryhmätoiminnasta juuri tarkoittamallamme tavalla; Tavoitteenamme on korostaa vuorovaikutellisuutta ja osallisuuden ulottuvuutta sananlaskukorttien äärellä. Lähtökohthanamme on, että jokainen osallistuja voi tuoda tasavertaisena omat ajatuksensa ja kysymyksensä yhteiseen hetkeen. Ohjaajan ote suhteessa ryhmäläisiin nousee tasavertaisuuden periaatteesta ja siitä, että ohjaaja asettuu kuulemaan ryhmästä nousevia ajatuksia.

Ohje tarjoaa muutamia yksinkertaisia tapoja käyttää kortteja ryhmätoiminnassa sekä kutsuu käyttämään kortteja myös ohjeesta poikkeavalla tavalla. Korttien käyttö vaihtelevalla tavalla on juuri niiden ideana.

4.3. Korttien työstäminen

Korttien materiaalivalinnassa kiinnitimme huomiota paperin laatuun, kestävyys-
teen ja väriin. Painokuvan työstämisessä tarvitsimme ammattilaisen apua. Kus-
tannustehokkaassa työskentelyssä halusimme mahdollisimman pienen materi-
aalihävikin ja valitsimme korttikoon tätä ajatellen.

Käsityöläisyys oli etuna työstämisvaiheessa. Työvälineistö ja työstämisen tavat
olivat hallinnassa entuudestaan. Toisaalta osaaminen auttoi näkemään haas-
teelliset kohdat paremmin. Haasteina olivat kustannustehokkuus tuottamisessa
ja tuotteistamisesta aiheutuvien kustannusten pitäminen alhaisella tasolla. Var-
sinaisen myyntituotteen kateprosentin ja myyntihinnan asettaminen onnistuivat
hyvin ja myyntihinnoittelussa on otettu huomioon markkinointi- ja rahtikustan-
nukset.

Työstäminen oli jännittävää ja ilahduttavan toiminnallista. Koimme pääsevämme
teoriasta ja ideasta käytäntöön. Oli mielekäästä ajatella valmista tuotetta, toisaal-
ta epävarmuutta koimme siinä, onnistummeko tekemään sellaisen tuotteen kuin
olimme suunnitelleet.

Käsin tehtävän työn aikana meille puhuivat sananlaskut. Halusimme tehdä sel-
laisen tuotteen, joka voisi saada ihmiset innostumaan sananlaskujen perinteestä
ja merkityksestä samalla tavalla kuin itsekin innostuimme.

4.4 Kokeiluvaihe

Kokeilimme kortteja esivaiheessa muutamissa pienryhmissä. Saimme ryhmiltä arvokasta tietoa toteuttamisvaiheen tueksi.

Ikäihmiset olivat selkeästi paremmin perehtyneitä sananlaskuaineistoon jo aiemmin elämässään. Heille sananlaskujen käyttö oli tuttua ja luontevaa. He myös ymmärsivät sananlaskujen sisältöä entuudestaan. He kokivat sananlaskukortit mielekkäiksi ja puhutteleviksi. Heidän muistonsa ja kokemuksensa nousivat toiminnassa keskeisiksi. He pitivät erityisesti korttien taustapuolella olevasta jalanjäljestä. Tässä ryhmässä oli mukana myös muistisairaita ihmisiä. Heillä kortit toimivat vanhoja muistoja aktivoivalla tavalla ja he pystyivät kertomaan esimerkiksi missä olivat kuulleet tai käyttäneet jotakin sananlaskua.

Kehitysvammaisten kanssa ohjaajan merkitys korostui. Hänellä täytyy olla valmiuksia alustaa ja ohjata toimintaa ryhmäläisten kehitystason mukaan. He olivat yllättyneitä sananlaskujen monipuolisuudesta ja varsinkin autismin kirjoon kuuluvilla ihmisillä syntyi viehtymys sananlaskuihin. Kortin koko askarrutti vaikeammin vammaisten kanssa. Kustannussyistä toteutamme kortit kuitenkin 10 x 13 koossa vaikka suuremmille ja kartongiltaan tukevammalle kortille erityisryhmässä tarvetta olisikin.

Nuorten aikuisten ryhmästä nousi eniten kritiikkiä koko korttien tarpeellisuudesta ja soveltumisesta tämän päivän tarpeisiin. Sananlaskujen vanha kieli tai sen ymmärtäminen oli joissain tapauksissa hankalaa. Kontekstuaalisuuden avulla fiksit nuoret antoivat sananlaskuille aivan uusia merkityksiä. Ryhmätoiminnan kokemuksena kortit herättivät ajatuksia ja tunteita kuten muissakin ryhmissä. Raamatun sananlaskujen liittyminen tämän päivän arkikieleen herätti mielenkiintoa ja keskustelua. Sananlaskut koettiin yllätyksellisinä ja nuoren elämään neuvoa antavina. Nuorilta tuli idea korttien kääntämiseksi useille eri kielille.

Keskeisenä kokeiluvaiheessa koettuna asiana oli ilo sananlaskujen parissa. Ne herättivät tunteita, antoivat voimaa ja saivat osallistujat keskustelemaan ja pohtimaan asioita. Ryhmän ohjaajalle korttien käyttö antaa välineitä ryhmän luottamuksen ja turvallisen yhdessäolon kasvattamiseksi.

Yhteisen ihmettelyn äärellä kaikki voivat olla antamassa toisilleen osallisuuden ja onnistumisen kokemuksia. Yhteinen pohdinta synnyttää ajatuksia, jotka mietityttävät hyvällä tavalla ryhmätoiminnan päättymisen jälkeenkin.

Aikataulullisesti kokeilut toteutettiin siten että ensimmäiset kokeilut tehtiin jo ennen korttien prototyyppien valmistumista. Sananlaskut oli tuolloin printattu paperille. Ryhmien koko vaihteli kokeiluvaiheessa yhdestä henkilöstä suureen, noin kolmenkymmenen hengen ryhmään. Lukuisten toistojen ja erilaisten käyttötapojen myötä halusimme varmistua tuotteemme toimivuudesta ja soveltuvuudesta juuri siten kuin olimme ajatelleetkin. Saimme ajatuksia jatkokehittelyä sekä uusien tuotteiden ideoimista varten ryhmien ja yksittäisten henkilöiden antamasta, rakentavasta ja tarkkanäköisestä palautteesta.

5 MARKKINOINTI

5.1. Markkinoinnin määritelmä

Markkinoinnin ajatuksena on tehdä ja toteuttaa ennalta valitun ryhmän tarpeisiin rakennettua liiketoimintaa. Pyrkimyksenä on yrityksen tai markkinoitavan palvelun tai tuotteen kilpailuedun synnyttäminen siten, että tarjonta luo tarpeeseen vastaavan ja tuloksellisen asiakassuhteen.

Markkinoinnin tarkoituksena on siis sekä asiakkaan että markkinoijan tarpeiden onnistunut kohtaaminen. Asiakkaalla on jokin tunnistettu tai tunnistamaton tarve, johon markkinoinnin kautta vastataan. (Rope, 2000)

5.2. Markkinoinnin tavoite

Markkinointisuunnitelmaa tarvitaan yrityksen toiminnan suunnitteluun, tuotekehitykseen ja markkinointiin sekä yhteistyötä helpottavaksi työvälineeksi. Siinä käydään järjestelmällisesti läpi keskeiset asiat vastaamalla monipuolisesti asiakysymyksiin. Suunnitelmassa aikataulutetaan yrityksen asiat ja sitä käytetään myös yhteistyökuvioiden toteuttamisessa apuna.

Hyvä suunnitelma auttaa ymmärtämään, yksinkertaistamaan ja kiteyttämään asioita, jolloin päästään markkinoinnille asetettuihin tavoitteisiin. (Rope, 2000)

Markkinointisuunnittelulla saadaan aikaan tulosta ja asiakkuuksia. Esitämme tuotetta johdonmukaisesti sen vahvuuksia esille tuoden, mutta myös asiakasta kuunnellen. Käytämme myynnin keinoja tuotteen markkinoimisessa kohderyhmälle sopivalla tyylillä. Näin saamme arvoa sekä tuotteelle, että yritykselle.

5.3. Markkinointisuunnitelma

1. Strategia

Tuotteemme lähtökohtana on ilo ja kohtaamisen mahdollistaminen.

Tuotteemme on ensimmäinen yhtenäisestä sarjasta painotuotteita.

Strategisena elementtinä on jalanjälki, joka on tuotesarjamme tunnus.

Haemme tuotteelle tuotesuojaa.

2. Tavoitteet

Tavoitteen on saada markkinoitua tuote kaikkiin seurakuntiin ja kristilisiin yhteisöihin. Tulevaisuudessa tulemme markkinoimaan tuotteen myös opetustoimen käyttöön. Perustamme tuotteiden markkinoinnin tueksi blogin.

3. Markkinointikeinot

Markkinointi tapahtuu jo olemassa olevia kontakteja hyödyntäen. Karitoitamme kaikki seurakunnat ja yhteisöt niin, että yhteydenotoilla teemme tuotteemme näkyväksi. Selvitämme nettikaupan mahdollisuuksia.

4. Kustannusarvio ja kate

Olemme pyytäneet tarjouksia kahden korttisarjan kustannuksista. Kallein tarjous oli 180,00 euroa ja halvin alle kaksikymmentä euroa. Valittavasti suomalaiset painotalot asettuivat kalleimmalle tasolle ja he eivät olleet työstä kovin kiinnostuneita. Katetavoitteemme on 60 % ja valmiin tuotteen hinta asettuu 49,90 euron tietämille (sis. alv)

5. Riskit

Tässä vaiheessa tuotteemme markkinointiin ei liity huomattavia riskejä. Alkupääoma on ollut minimaalinen ja tulevaisuudessa tuotteet on ajateltu toimitettavaksi tilausten perusteella.

6. Jatkokehittely

Olemme innostuneet selvittämään tuotteen jatkokehittelyä. On mahdollista tuotteistaa kortit usealle eri kielelle tai kehittää sananlaskukorttien pohjalta kokonaan uusia tuotteita jolloin jalanjälki saisi toimia tuoteperheen yhteisenä logona. Lautapeliä ja hartauskirjaa suunnitellaan.

7. POHDINTA

7.1. Eettisyys ja luotettavuus

Tutkivan ammattikäytännön etiikka edellyttää, että opinnäytetyöt ovat moraalisuuttaan oikeita ja tulokset tieteellisesti aitoja. Lisäksi opinnäytetyön seurausten tulee olla käytäntöä hyödyntäviä. Diakonia-ammattikorkeakoulussa painotetaan lisäksi eettisiä näkökulmia, kuten ihmisten kunnioittamista, tasa-arvoista vuorovaikutusta, oikeudenmukaisuutta sekä rakentavaa kriittisyyttä. Rakentavaa kriittisyyttä tarvitaan hyvien ammattikäytäntöjen kehittämistä varten. (Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010, 10 - 14.)

Eettisyydeltään opinnäytetyömme on turvallinen valinta. Opinnäytetyöhön ei liity ihmiskontakteja kuten haastatteluja joten työn eettisyys liittyy tiedonhakuun.

Tiedonhaussa pyrimme olemaan puolueettomia ja tarkastelemaan asiaa monipuolisesti. Opinnäytetyötä tehdessä sitoudumme noudattamaan yleisiä hyvän eettisen toiminnan tapoja, kuten tarkkuutta, rehellisyyttä sekä huolellisuutta.

Luotettavuus opinnäytetyössämme ilmenee lukuisien kokeilujen kautta toteutettuna tuotteena. Kokeilut ovat edelleen toistettavissa ja niissä voidaan uudelleen osoittaa tuotteen toimivuus siihen käyttöön, joka on opinnäytetyön tavoitteistossa asetettu. Kokeiluissa toteutui ryhmätoiminta varsin heterogeenisellä tavalla yksilötyöstä aina suuressa ryhmässä toteutetuksi. Toiminnallisessa tutkimuksessa luotettavuutta osoitetaan uudelleen konstruktioinnin mahdollistamisen kautta saatavien samankaltaisten johtopäätösten syntymisellä. Lisäksi teoreettinen aineisto on oikealla tavalla tukemassa toiminnallisen tutkimuksen, tässä tapauksessa tuotteen, kehittämistä ja käytettävyyttä kontekstissaan. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997, 181 – 182.)

Opinnäytetyön tekeminen on ollut meille haasteellinen ja kehittävä prosessi. Itse tuotteen ideointi, kokeileminen ja prototyypin valmistaminen oli vaivattomampaa kuin kirjallisen raportin laatiminen. Kokeiluvaiheessa saatu hyvä palaute innosti työn loppuun saattamisessa ja sai kehittelemään uusia tapoja sananlaskukorttien käyttöön.

Kokeilimme kortteja monen tyyppisissä ryhmissä, yksilö – ja parityöskentelyssä. Oli ilahduttavaa huomata sananlaskujen puhuttelevan ihmisiä kaikkina ikäkausina. Ryhmässä jokainen pääsi sananlaskujen äärelle huolimatta roolistaan tai sosiaalisista taidoistaan. Huumoriakaan ei puuttunut kun päihdetyön leiripäivällä eräälle ryhmälle osui sananlasku ”Ilo ilman viinaa on teeskentelyä.” Naurun jälkeen sananlasku viritti syvällisen keskustelun päihdeongelman kokemuksista, siitä millaista elämä on päihtyneenä ja raittiina.

Useat sananlaskukortteja kokeilleet ilmaisivat ihmetyksensä siitä, kuinka oikeaan osuvia ja edelleen tässä ajassa puhuttelevia sananlaskut ovat. Yksilötyössä sananlaskukortin lukeminen antoi voimaa hankalassa elämäntilanteessa.

Tavoitteenamme on ollut saada opinnäytetyö tehtyä valmiiksi. Aihetta miettiesämme olimme muutosten matkalla elämässämme ja halusimme opinnäytetyön aiheen ja prosessoinnin tuovan iloa. Sitä sananlaskut todella ovat meille antaneet. Niiden mukana on elämän kaikki värit ja ne puhuvat meille vanhaa totuutta ihmisenä olemisen perustasta tänäänkin. Olemme naurattaneet, yllättäneet ja lohduttaneet toisiamme sananlaskuin prosessin aikana. Varsinkin silloin kun on vaikea sanoa lohdun sanoja, ovat sananlaskut tulleet avuksi.

Yhteistyömme toimi mallikkaasti koko ajan. Haasteellisinta oli sovittaa yhteen erilaiset elämäntilanteemme, työelämän kiireet sekä pitkä välimatkamme Kemistä Loviisaan. Tunsimme toisemme entuudestaan ja prosessi on vahvistanut entisestään ystävyttämme. Elämäämme osui surua ja muutoksia työn tekemisen aikana ja osin myös niiden vuoksi aikataulumme venyi alkuperäisestä. Koimme kuitenkin sananlaskujen voimaannuttavan meitä silloinkin kun opinnäytetyön tekeminen oli tauolla.

Odotuksemme tuotteen osalta täytyivät siten, että saimme prototyypin valmiiksi ja olemme jatkovalmistelemassa myyntituotteen teknistä toteutusta sekä painatusta. Olemme myös saaneet ideoita uusista, samaan tuoteperheeseen tulevista tuotteista.

7.2. Ammatillinen kasvu

Opinnäytetyö on tukenut ammatillista kasvua prosessissa. Olemme saaneet vahvistusta omalle työllemme sekä ammatilliselle osaamisellemme. Työ on vahvistanut luovuuttamme sekä rohkeutta käyttää uusia, kokeilevia elementtejä perinteisessä ryhmätyöskentelyssä.

Sananlaskut ovat antaneet meille valtavan varaston käytettäväksi ihmisten kanssa tehtävään työhön. Kontekstuaalisuuden soveltaminen sekä raamatun että kansanperinteen sananlaskuihin on ollut hedelmällistä ja ammatillisuuttamme tukevaa. Myös kollegat ovat innostuneet tuotteestamme ja olemme saaneet ennakkotilauksia jo jonkin verran.

Raamatun sananlaskut ovat rohkaisseet välittämään kristillistä sanomaa myös siellä, missä se ei aina ole tavanomaista. Siinä olemme saaneet olla diakonian ytimessä, siellä, minne muut eivät mene. Olemme saaneet varmuutta Raamatun käyttöön työssä niin seurakunnassa kuin kolmannen sektorin tehtävissä.

Opinnäytetyömme ei liene korkeatasoisin, mutta se on antanut meille paljon. Olemme innostuneet tuotekehittelystä ja haluamme kehittää ammatillisuuttamme lisää tuotteistamisen ja markkinoinnin osa-alueilla. Teoriaosuuden laatiminen syvensi tietoamme ja kehitti osaamistamme ryhmätoiminnassa ja kontekstuaalisessa tavassa tarkastella asioita, ilmiöitä ja elämää.

Ystävyytemme on lujittunut ja olemme oppineet toisistamme sekä tavastamme tehdä työtä uusia asioita. Luotamme toisiimme ja uskallamme jakaa epävarmuuden ja osaamattomuuden tunteita. Vahvistamme ja rohkaisemme toisiamme kun toisesta tuntuu, että ei tästä mitään tule. Ihan alkajaisiksi sovimme tekevämme työn yhdessä ja se on toteutunut. Työn jakaminen ja vastuut on ollut helppo sopia ystävän kanssa. Matkalla on ollut kyyneleitä, mutta myös lukemattomia ilon hetkiä.

”Jos haluat kulkea nopeasti, kulje yksin. Jos haluat päästä pitkälle, kulje yhdessä.” – Afrikkalainen sananlasku -

LÄHTEET

- Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010. Kohti tutkivaa ammattikäytäntöä. Opas
Diakonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetöitä varten. C, Katsauk-
sia ja aineistoja 17. Verkkojulkaisuna:
[http://www.diak.fi/opiskelu/opinnaytetyo/Documents/Kohti%20tutkiv
aa%20ammattikäytänää.pdf](http://www.diak.fi/opiskelu/opinnaytetyo/Documents/Kohti%20tutkivaa%20ammattikäytänää.pdf)
- Granbom-Herranen, Liisa. 2008. Sananlaskut kasvatustieteessä – perinnettä,
kasvatusta, indoktrinaatiota? Jyväskylä Studies in Education, Psy-
chology and Social Research. Jyväskylän Yliopisto. Jyväskylä.
- Haapaniemi & Raina, 2014. Rakenna oppiva ryhmä. Pedagogisen viihtymisen
käsikirja. Juva. PS Kustannus
- Hujala, Juhani. 2011. Ihmiskeskeinen pelisuunnittelu. Onnistuneen pelisuunnitte-
lun haaste on ihminen. Opinnäytetyö. Tampereen Ammattikorkea-
koulu
- Hirsjärvi, Sirkka, Remes, Pirkko, Sajavaara, Paula. 1997. Tutki ja kirjoita. Hel-
sinki. Tammi
- Kansonen, Milla 2013. Vuorovaikutuksen maaginen voima. Viitattu 24.2.2016
<http://www.psycon.fi/fi/blogi/vuorovaikutuksen-maaginen-voima>
- Karhu, Kaisa i.a. Ryhmäohjaus – vertaistukea ja voimaantumista. Viitattu
24.2.2016
[http://www.opinovi.fi/index.php?view=download&alias=2017-
ryhmaohjaus-ja-vertaisuus-kaisa-karhu-oulu-
yliopisto&category_slug=webinaari-25-10-
2013&option=com_docman&Itemid=457&lang=fi](http://www.opinovi.fi/index.php?view=download&alias=2017-ryhmaohjaus-ja-vertaisuus-kaisa-karhu-oulu-yliopisto&category_slug=webinaari-25-10-2013&option=com_docman&Itemid=457&lang=fi)
- Karila, Alasuutari, Hännikäinen, Nummenmaa, Helena Ransku-Puttonen (Toim.)
Kasvatustieteellinen vuorovaikutus. Vastapaino Oy Tampere Gummerus Kirja-
paino
- Keltinkangas-Järvinen, Liisa. 2000. Tunne itsesi, suomalainen. WS Bookwell Oy
Juva
- Latvus, Kari. 2002. Arjen Teologia: Johdatus kontekstuaaliseen raamatuntutkin-
taan. Helsinki. Kirjapaja
- Latvus, Kari. 2015. Matkakatekismus. Wellprint Oy Espoo. Suomen Merimies-
kirkko ry

- Lave, Wenger. 1991. Situated Learning – Legitimate Peripheral Participation. Cambridge University. UK.
- Löytty, Päivi. 2013. Sanat laskusiltana – sananlaskut siltana. Opinnäytetyö. raamatturyhmä.blogspot.fi/2008/01/sananlaskujenkirja.html
- Rhoads, David. 2005. From Every People and Nation: The Book of Revelation in Intercultural Perspective. Minneapolis. Fortress.
- Rope, Timo. 2000. Suuri markkinointikirja. Kauppakaari Oyj. Helsinki.
- Räisänen, Heikki. 2006. Rosoinen Raamattu. Bookwell Oy. Juva.
- Wells, G. 1999 Dialogic Inquiry. Towards a sociocultural Practice and Theory of Education. Cambridge University Press
- Yhteisöllisyys i.a. Viitattu 24.2.2016
<https://sites.google.com/site/yhteisollisyys/home/yhteisoellisyyden-maeaeritelmae>
www.helsinki.fi/teol./kurssit/ekse/print3.html
- Lönnrot, Elias, 1981. Suomen Kansan Sananlaskuja. Weilin & Göös. Tre raamatturyhmä.blogspot.fi/2008/01/sanalaskujen kirja.html

LIITTEET

SANANLASKUKORTIT (OHJE)

Sananlaskukortit on koottu Raamatun ja kansanperinteen sananlaskuista.

Ne on tarkoitettu käytettäväksi ryhmässä, pareittain tai yksin tuomaan iloa, antamaan toivoa ja rakentamaan keskinäistä vuorovaikutusta.

Sananlaskut puhuvat meille kun annamme niiden puhutella. Ihmeellistä matkaa sanalaskujen maailmassa!

RYHMÄSSÄ

Jaa kortit jokaiselle ryhmäläiselle tai yksi kortti ryhmää kohden. Anna hetki aikaa sananlaskujen pohtimiseen ja jutusteluun. Korttien tuomat ajatukset voidaan purkaa joko ryhmän yhteisenä tai jokaisen ryhmäläisen omana pohdintana. Käytä luovuuttasi ryhmätoiminnassa, sananlaskut kantavat kyllä.

PAREITTAIN

Anna parin pohtia sananlaskua tai molemmille annettua sananlaskua. Anna heidän jakaa ajatuksena ensin toisilleen ja tarpeen mukaan ryhmälle.

YKSILÖTYÖSSÄ

Anna kohtaamallesi ihmiselle sananlaskukortti tai lue se hänelle ääneen. Tuokoon se voimaa ja valoa hänen matkalleen ja antakoon kohtaamisellenne syvyyttä.